Arolygiaeth Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru
Her Majesty's Inspectorate for Education and Training in Wales

Ymateb i Ymgynghoriad / Consultation Response

Enw / Name:	Meilyr Rowlands
Rôl / Role:	Prif Arolygydd Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru
E-bost / Email:	Prif-arolygydd@estyn.llyw.cymru
Rhif Ffôn / Tel No:	029 2044 6446
Dyddiad / Date:	29.10.20
Pwnc / Subject:	**Cynrychiolwyr pobl ifanc, a rhieni plant, nad oes ganddynt alluedd meddyliol**

Gwybodaeth gefndir am Estyn

Estyn yw Swyddfa Arolygiaeth Ei Mawrhydi dros Addysg a Hyfforddiant yng Nghymru. Fel corff y Goron, mae Estyn yn annibynnol ar Lywodraeth Cymru.

Prif nod Estyn yw codi safonau a gwella ansawdd addysg a hyfforddiant yng Nghymru. Caiff hyn ei nodi yn Neddf Dysgu a Sgiliau 2000 a Deddf Addysg 2005 yn bennaf. Wrth gyflawni ei swyddogaethau, mae'n rhaid i Estyn ystyried:

- Ansawdd addysg a hyfforddiant yng Nghymru;
- Y graddau y mae addysg a hyfforddiant yn bodloni anghenion dysgwyr;
- Y safonau addysgol a gyflawnir gan ddarparwyr addysg a hyfforddiant yng Nghymru;
- Ansawdd arweinyddiaeth a rheolaeth y darparwyr addysg a hyfforddiant hynny;
- Datblygiad ysbrydol, moesol, cymdeithasol a diwylliannol dysgwyr; a'r
- Cyfraniad a wneir at les dysgwyr.

Mae cylch gwaith Estyn yn cynnwys (ond nid yn unig) meithrinfeydd a lleoliadau nas cynhelir, ysgolion cynradd, ysgolion uwchradd, ysgolion annibynnol, unedau cyfeirio disgyblion, addysg bellach, dysgu oedolion yn y gymuned, gwasanaethau addysg llywodraeth leol, dysgu yn y gwaith, ac addysg a hyfforddiant athrawon.

Gall Estyn roi cyngor i'r Cynulliad ar unrhyw fater sy'n gysylltiedig ag addysg a hyfforddiant yng Nghymru. Er mwyn cyflawni rhagoriaeth i ddysgwyr, mae Estyn wedi pennu tri amcan strategol:

- Darparu atebolrwydd i ddefnyddwyr gwasanaeth ar ansawdd a safonau addysg a hyfforddiant yng Nghymru;
- Llywio datblygiad polisi cenedlaethol gan Lywodraeth Cymru;
- Meithrin gallu i wella'r system addysg a hyfforddiant yng Nghymru.

Nid yw'r ymateb hwn yn gyfrinachol.

Ymateb

Cyflwyniad Mae Estyn yn cefnogi egwyddorion cyffredinol drafft arfaethedig Cod ADY Pennod 31: Cynrychiolwyr pobl ifanc, a rhieni plant, nad oes ganddynt alluedd meddyliol. Rydym yn cydnabod bod angen i'r ddarpariaeth hon gyd-fynd â Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018. Rydym hefyd yn cydnabod pwysigrwydd sicrhau nad yw'r Gymraeg yn cael ei thrin yn llai ffafriol na'r Saesneg. Rydym yn cydnabod pwysigrwydd cael cynrychiolwyr a phrotocolau sy'n gallu cefnogi pobl ifanc a rhieni plant yn eu dewis iaith, yn enwedig ar gyfer y rhai ag ADY. Dylai plant, pobl ifanc a rhieni gael cyfleoedd i fynegi eu safbwyntiau, eu dymuniadau a'u teimladau yn hyderus ac yn glir yn eu dewis iaith, er mwyn sicrhau gofal a chymorth priodol. Gellid cryfhau'r cynigion ymhellach ym mharagraff 1.3 y bennod ar y cod drafft trwy ychwanegu cyfeiriad eglur at y Gymraeg fel dewis iaith posibl: *Pwysigrwydd rhoi iddynt y wybodaeth a'r cymorth angenrheidiol er mwyn iddynt allu cymryd rhan yn y penderfyniadau hynny <u>yn Gymraeg neu yn Saesneg.</u>*

Cwestiynau'r ymgynghoriad

Cwestiwn 1 – A yw'r darpariaethau ar gyfer dehongli rhiant plentyn fel y cynrychiolydd, neu'r rhiant a'r cynrychiolydd fel ei gilydd, mewn achosion lle nad oes gan y rhiant hwnnw alluedd meddyliol, yn briodol?

Ydyn	✓	**Nac ydyn**	☐	**Ddim yn siŵr**	☐

Sylwadau ategol

Mae'r ddarpariaeth hon yn cefnogi Erthygl 12 Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn ymhellach, sy'n datgan y dylai gwasanaethau cyhoeddus a llywodraethau roi rhyddid a chyfleoedd i blant fynegi eu safbwyntiau, a bod rhaid i wasanaeth llywodraeth ystyried eu safbwyntiau mewn ffordd ystyrlon. Mae'r bennod hon yn atgyfnerthu ei bod yn bwysig i blant gael eu cefnogi gan eu rhiant neu'u cynrychiolydd i wneud cyfraniadau pan fydd penderfyniadau'n cael eu gwneud am eu Hanghenion Dysgu Ychwanegol. Dylid rhoi ystyriaeth briodol i'w safbwyntiau, eu dymuniadau a'u teimladau. Dylid rhoi'r wybodaeth a'r cymorth angenrheidiol i blant a'u rhieni neu'u cynrychiolwyr er mwyn iddynt allu cymryd rhan yn y penderfyniadau hynny.

Cwestiwn 2 – A yw'r darpariaethau ar gyfer dehongli person ifanc fel y cynrychiolydd, neu'r cynrychiolydd a'r person ifanc, mewn achosion lle nad oes gan y person ifanc hwnnw alluedd meddyliol, yn briodol?

Ydyn	✓	**Nac ydyn**	☐	**Ddim yn siŵr**	☐

Sylwadau ategol

Rydym yn cytuno bod y darpariaethau ar gyfer dehongli person ifanc fel y cynrychiolydd, neu'r cynrychiolydd a'r person ifanc fel ei gilydd, mewn achosion lle nad oes gan y person ifanc alluedd, yn briodol. Mae'r wybodaeth a ddarperir yn y bennod hon ar y cod yn galluogi pobl ifanc nad oes ganddynt alluedd meddyliol i gyfranogi mor llawn ag y bo modd yn y broses gwneud penderfyniadau, ac arfer eu hawliau yn ôl yr angen. Mae cynrychiolaeth gefnogol briodol yn sicrhau bod hawliau person ifanc yn cael eu gwireddu er eu lles nhw.

Cwestiwn 3 – Mae'r darpariaethau yn y bennod ddrafft ar y rheoliadau a'r cod yn caniatáu i riant person ifanc, lle nad oes cynrychiolydd gan y person ifanc (fel y diffinnir yn rheoliad 2), weithredu fel ei gynrychiolydd. A yw'r cynnig yn sicrhau'r cydbwysedd cywir rhwng caniatáu i unigolion wneud eu penderfyniadau eu hunain, a chaniatáu i gynrychiolwyr wneud penderfyniad ar ran yr unigolion hynny nad oes ganddynt alluedd?

Ydy	✓	**Nac ydy**	☐	**Ddim yn siŵr**	☐

Sylwadau ategol

Yn achos rhiant yn gweithredu fel cynrychiolydd person ifanc, rydm yn cydnabod egwyddorion cyffredinol y bennod ar y cod i gefnogi'r person ifanc i wneud ei benderfyniadau ei hun. Bydd y rhan fwyaf o rieni yn gwneud penderfyniadau er lles person ifanc. Dylai fod ganddynt ddealltwriaeth dda o anghenion y person ifanc, a dylent wybod sut orau i fynd i'r afael ag unrhyw bryderon.

Cwestiwn 4 – A oes gennych chi unrhyw sylwadau eraill yn gysylltiedig â'r bennod ddrafft ar y rheoliadau neu'r cod?

Dim sylwadau pellach.

Cwestiynau gorfodol

Cwestiwn 5 – Hoffem wybod eich safbwyntiau ar yr effeithiau y byddai cynrychiolwyr pobl ifanc, a rhieni plant, nad oes ganddynt alluedd meddyliol, yn eu cael ar y Gymraeg, yn benodol ar y canlynol:

i) cyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg
ii) peidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Beth fyddai effeithiau hyn, yn eich barn chi? Sut gellid cynyddu effeithiau cadarnhaol, neu liniaru effeithiau negyddol?

Sylwadau ategol

i) Rydym yn cydnabod cydraddoldeb ieithyddol rhwng y Gymraeg a'r Saesneg yn yr holl ddarpariaeth. Rydym yn cydnabod pwysigrwydd cael cynrychiolwyr sy'n gallu cefnogi pobl ifanc a rhieni plant yn eu dewis iaith. Mae cyfathrebu yn eich mamiaith yn hynod bwysig wrth gefnogi plant a phobl ifanc ag ADY. Mae darparu cymorth priodol gan weithwyr proffesiynol yn y dewis iaith yn ganolog i ddiwallu anghenion ADY plant a phobl ifanc â pharch ac urddas. Dylai plant, pobl ifanc a rhieni gael cyfleoedd i fynegi eu safbwyntiau, eu dymuniadau a'u teimladau yn hyderus ac yn glir yn eu dewis iaith er mwyn sicrhau gofal a chymorth priodol.

ii) Dylid darparu gwybodaeth ac adnoddau hygyrch yn Gymraeg a Saesneg er mwyn cefnogi plant, pobl ifanc a'u rhieni neu'u cynrychiolwyr. Credwn ei bod yn bwysig fod gan yr holl gyrff perthnasol ddarpariaeth deg trwy gyfrwng y Gymraeg a'r Saesneg. Dylai awdurdodau lleol sicrhau bod darpariaeth ddigonol o ran cynrychiolwyr sy'n siarad Cymraeg, ac aelodau tribiwnlys sy'n siarad Cymraeg, os bydd angen.

Cwestiwn 6 – Esboniwch hefyd sut rydych chi'n credu y gellid ffurfio neu newid y cynigion, er mwyn:

i) cael effeithiau cadarnhaol neu effeithiau cadarnhaol cynyddol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg, ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg
ii) peidio â chael unrhyw effeithiau niweidiol ar gyfleoedd i bobl ddefnyddio'r Gymraeg, ac ar beidio â thrin y Gymraeg yn llai ffafriol na'r Saesneg.

Sylwadau ategol

Rydym yn croesawu'r cyfleoedd am gydraddoldeb a darpariaeth ieithyddol gyfreithiol yn yr holl faterion ar gyfer plant a phobl ifanc ag ADY.

Gellid cryfhau'r cynigion ymhellach ym mharagraff 1.3 y bennod ddrafft ar y cod trwy ychwanegu cyfeiriad eglur at y Gymraeg fel y dewis iaith posibl:

Pwysigrwydd rhoi iddynt y wybodaeth a'r cymorth angenrheidiol er mwyn iddynt allu cymryd rhan yn y penderfyniadau hynny <u>*yn Gymraeg neu yn Saesneg.*</u>

Cwestiwn 7 – Rydym wedi gofyn nifer o gwestiynau penodol. Os oes gennych chi unrhyw faterion cysylltiedig nad ydym wedi mynd i'r afael â nhw yn benodol, defnyddiwch y gofod hwn i sôn amdanynt.

Dim sylw pellach

Mae ymatebion i ymgynghoriadau yn debygol o gael eu gwneud yn gyhoeddus, ar y rhyngrwyd neu mewn adroddiad. Os byddai'n well gennych i'ch ymateb aros yn ddienw, ticiwch yma: ☐